

AMEA

Nizami Gəncəvi adına Ədəbiyyat İnstitutu
Azərbaycan ədəbiyyatşünaslığı, 2019, № 1
Səhifə: 204-205

ISSN: 2663-4406

Tehran Əlişanoğlu (Mustafayev)*

ƏLLİ YAŞLI YUBİLYAR

AMEA Nizami Gəncəvi adına Ədəbiyyat İnstitutu Azərbaycan Mühacirət ədəbiyyatı şöbəsinin müdiri, filologiya üzrə elmlər doktoru, dosent Nikipur Cabbarlının 50 yaşı tamam oldu və bu əlamətdar hadisəni əlliklə institutun Elmi Şurası səviyyəsində qeyd etdik. Təbrik nitqi söyləmək şərafətini məmnuniyyətlə öhdəmə götürdüm. Bilirəm, Ədəbiyyat İnstitutunun tarixində institut əməkdaşının bu yaşda yubileyinin qutlanması olubmu? Zənnimcə, böyük iltifətdir və bu, institutumuzun direktoru, akademik İsa Həbibbəylinin elmi gəncliyə na qədər böyük önəm verməsinin daha bir təzahürüdür. Nikipur Cabbarlı bu etibar, bu qiymətli istedadla, zəhməti ilə, elmə son dərəcə ciddi mənasibət və məsuliyyəti ilə, Azərbaycançılıq idealına sevgisi və müstəqil dövlətçiliyimizə sadiqəti ilə və təbii ki, bu gənc yaşında ədəbiyyatşünaslığımıza verdiyi töhfələri ilə qazanmışdır. Yubiley yaşın mübarək, Nikipur Cabbarlı!

Filologiya üzrə elmlər doktoru, dosent Nikipur Cabbarlı müstəqillik dövründə AMEA Nizami Gəncəvi adına Ədəbiyyat İnstitutunun yetirdiyi birinci nəsil alimlərdən biri, bəlkə də birincisidir. İnstitutda ən gənc elmlər doktoru, şöbə müdürüdür. Doğrudur, İsa müəllimin xüsusi diqqət və dəstəyi ilə qarşında elmi gəncliyin daha böyük bir axını gəlir, işlərində daha gənc elmlər doktorları var və gəncləşmə prosesi daha da intensivləşir. Amma mənim maraqlı bir müşahidəm var: bu gün institutda gətirdicə favoritə çevrilən gənclərin əksəriyyətinin bura gəlişi Nikipur Cabbarlının elmi kitab vəzifəsində çalışdığı illərə təsadüf edir və demək, hər birinin uğurunda da əl olsa, Nikipur Cabbarlının da, heç olmasa texnoloji baxımdan, elmi-təşkilatı müstəvidə payı var. Üstəlik, akademik İsa Həbibbəylinin etimad göstərdiyi – Azərbaycan mühacirət ədəbiyyatı şöbəsinin müdiri kimi də Nikipur Cabbarlının işi, fəaliyyəti, dürüstlüyü, səmərəliliyi, uğurları və məhsuldarlığı ilə də elmi gəncliyimizə əsl örnək ola bilər.

Nikipur Cabbarlının bir alim kimi marağ göstərdiyi, araşdırdığı, uğurlar qazandığı elm sahəsinin özünün də yaşlı çox deyil; mühacirətşünaslığın ədəbiyyatşünaslığın bir sahəsi kimi təşəkkül tarixi bəzə az qala elə gənc alimin formalaşması dövrü ilə üst-üstə düşür. Nikipur Cabbarlı Azərbaycan mühacirət ədəbiyyatı ilə ardıcıl və sistemli şəkildə məşğul olan ilk və hələlik yeganə mütəxəssisidir. Belə bir fakt. 1991-ci ilin aprel ayında Azərbaycan EA Nizami adına Ədəbiyyat İnstitutunda elmi dəfə "Azərbaycan mühacirət ədəbiyyatı" Beynəlxalq elmi simpoziumu keçirilərkən Nikipur Cabbarlı hələ əli məktəbin İ kursunda oxuyurdu. AMEA Nizami Gəncəvi adına Ədəbiyyat İnstitutuna gələrkən, o bu sahəni seçdi, ona ürəkdən bağlandı, akademik Kamal Talıbzadənin rəhbərliyi ilə 1998-ci ildə "Azərbaycan mühacirət ədəbiyyatşünaslığında klassik irs problemi" mövzusunda namizadlıq, lap bu yaxınlarda – 2017-ci ildə isə "XX əsr Azərbaycan mühacirət ədəbiyyatı (türkdillil örnəklər əsasında)" mövzusunda doktorluq işi müdafiə etdi. Və tale belə gətirdi ki, üstündən 25 il ötdəndən sonra, müstəqilliyimizin 25 ilyinə, vaxtilə Yaşar müəllimin – Yaşar Qarayevin başladığı işi davam etdirmək məhz Azərbaycan mühacirət ədəbiyyatı şöbəsinin müdiri Nikipur Cabbarlıya nasib oldu. Akademik İsa Həbibbəylinin rəhbərliyi ilə 2016-cı ilin oktyabr ayında keçirilən "Azərbaycan mühacirət ədəbiyyatı: reallıqlar, problemlər, vəzifələr" adlı ikinci Beynəlxalq elmi konfransın sanbalı və səmərəliliyi ilə Azərbaycan mühacirətşünaslığının az bir zamanda inkişafının əsl göstəricisi oldu. Sözügedən konfransın təşkilində, onun "Materialları"nın çapa hazırlanmasında Nikipur Cabbarlının in-

çədən-ince əməyi danılmazdır və bu sətirlərin müəllifi həmin məqamların canlı şahididir.

Nikipur Cabbarlı elmi-ədəbi ictimaiyyətdə arasında ciddi və sanbalı mühacirətşünas kimi tanınır. Təkcə elə kitablarını sadalasaq, alimin bu sahədə gördüyü işin geniş coğrafiyasını və ən azı maarifçilik önəmini təsvir etmək olar. "Əhməd Cəfəroğlunun ədəbiyyatşünaslığı irsi (Bakı: Elm, 2001), "Mühacirət və klassik ədəbi irs" (Bakı: Elm, 2003), "Abay Dağlının mühacirət dövrü yaradıcılığı" (Bakı: Elm, 2009), "Azərbaycan mühacirət nəsn" (Bakı: Elm və təhsil, 2011), "Elçin və Azərbaycan mühacirətşünaslığının problemləri" (Bakı: Təhsil, 2014), "Azərbaycan mühacirət poeziyası (icmallar və portretlər)" (Bakı: Elm və təhsil, 2014), "Mühacirət və XX əsr Azərbaycan ədəbiyyatı məsələləri" (Bakı: Elm və təhsil, 2015). Vaxtilə bu kitablardan dördü barədə tədqiqədi rəylər və şəxsən öz müşahidəmi deyirəm, Nikipur Cabbarlının kitabları bu kurslarda dərslik rolunu oynamaqdadır. Elə Nikipur Cabbarlının özü də bu tədris ilindən etibarən Nizami Gəncəvi adına Ədəbiyyat İnstitutunun magistraturasında həmin fənni özünəxas peşəkarlıqla tədris etməkdədir.

1980-ci illərin sonlarından başlayaraq, mühacirət ədəbiyyatı Vətəna dönrəkən, öncə belə təsvirli yaranırdı ki, bu irs əsasən ədəbiyyatşünaslıq materialından ibarətdir. Və həqiqətən də, Nikipur Cabbarlının da "klassik irs" probleminə həsr etdiyi tədqiqatında araşdırdığı kimi, mühacirət ədəbiyyatşünaslığı ədəbiyyatşünaslığımızın güclü qolu oldu, bütövlükdə Azərbaycan ədəbiyyat tarixinə baxışlarımızı dəyişməkdə, dürüstləşdirməkdə böyük rol oynadı. Lakin tədqiqatlar genişləndikcə o da bəlli oldu ki, mühacirət ədəbiyyatı yalnız ədəbiyyatşünaslıq əsərlərindən ibarət deyil, bütövlükdə dövrü əhatə edərək, sovet dövrü ədəbiyyatı ilə, Cənub ədəbiyyatı ilə yanaşı, XX əsr Azərbaycan ədəbiyyatının ayrıca bir qoludur. Bu ədəbiyyatın tədqiqində ayrı-ayrı alimlərin səmərəli fəaliyyəti danılmazdır. O cümlədən mənim zənnimcə, "mühacirət mətbuat və publisistikası"nın öyrənilməsinə Abid Tahirinin, "mühacirət poeziyası", "mühacirət nəsn", "mühacirət dramaturgiyası", "mühacirət ədəbiyyatşünaslığı" anlayışlarının formalaşmasında, yerini almasında Nikipur Cabbarlının tədqiqatlarının mühüm xidməti olmuşdur.

Onu da qeyd etmək yerinə düşər ki, bu gün institutumuzda akademik İsa Həbibbəylinin söyi və baş redaktorluğu ilə ərsəyə gələn, Azərbaycan mühacirət ədəbiyyatı şöbəsinin hazırladığı "Azərbaycan mühacirət ədəbiyyatı kitabxanası", həmin seriyadan nəşr olunmuş Məhəmməd Əmin Rəsulzadə və Ceyhun Hacıbəylinin əsərlərindən ibarət cildlər və davam etməkdə olan bu layihə Azərbaycan mühacirət ədəbiyyatının əsl varlığını ortaya qoymağa qorunmaqdadır. Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin yüz ilyilliyi bayram etdiyimiz günlərdə həmin işin önəmi birə ikiqat görünməkdədir.

Nikipur Cabbarlıdan danışarkən, tez-tez "ciddi mühacirətşünas" sözünü işlədirik. Bu, bəlkə də ona görədir ki, indi bu sahədə xeyli qeyri-ciddi, tələsik, mülahizələr səviyyəsində işlər də peyda olur. Nikipur Cabbarlı belə işlərə qarşı bənzər hətta o qədər emosionaldır ki, onu az qala, qışqanclıqda suçlayanlar da olur. Düşünürəm ki, belədir. Sadəcə, Nikipur Cabbarlı elmi mövqeyində prinsiplidir, tədqiqatlarından çıxış edir və dərin tədqiqatə söykənməyən, öz sözləri ilə desək, "kompilyasiya"dan ibarət, başqalarının tədqiqatlarından bəhrələnməklə gözə külfürən yazılarla barışa bilmir. Hər halda Nikipur Cabbarlının "alim cidiyyəti" məsələsinə mən belə görürəm.

Nikipur Cabbarlı Azərbaycan Respublikasının Dövlət Mükafatı laureatıdır. Bu adı institutumuzun bir sıra əməkdaşları ilə birgə "Heydər Əliyev və Azərbaycan ədəbiyyatı" kitabına görə qazanmışdır. Bəlavasitə mühacirətşünaslıq sahəsində olmasa da, "Heydər Əliyev və ədəbi proses" oçerkinə görə aldığı mükafat alimin yaradıcılığına daha böyük bir şərəf bəxş etmişdir. Nikipur Cabbarlıya şəərəfli elmi fəaliyyətində daim uğurlar diləyirəm!

Bir alimin gördüyü işə layiqincə verilən qiymət – bütövlükdə elmə verilən qiymətdir.

AMEA

Nizami Gəncəvi adına Ədəbiyyat İnstitutu
Azərbaycan ədəbiyyatşünaslığı, 2019, № 1

- 205 -

*Nizami Gəncəvi adına Ədəbiyyat İnstitutu. AMEA-nın müxbir üzvü. E-mail: tehran2006@yandex.ru